

LES NOSTRES DIFERÈNCIES

Lev Trotski

juny de 1909

---

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de:
<http://www.ceip.org.ar/inhNew.htm>

“Tens tota la raó en dir que és impossible superar l’apatia contemporània per mitjà de teories”, escrivia Lassalle a Marx en 1854, és a dir, a l’època d’una furiosa reacció mundial. “Generalitzaré inclús aquest pensament, dient que fins ara mai s’ha pogut vèncer l’apatia per mitjans purament teòrics; és a dir, que els esforços de la teoria per vèncer aquesta apatia han engendrat deixebles i moviments pràctics que no han aconseguit res, que mai han aconseguit suscitar un moviment mundial real, ni un moviment general de les consciències. Les masses no entren en el moviment, tant en la pràctica com en l’aspecte subjectiu, sinó per la força dels esdeveniments.”

L’oportunisme no comprèn açò. Es prendria per una paradoxa l’afirmació que el tret psicològic de l’oportunisme és la seua “incapacitat per a esperar” i, no obstant, és així. En els períodes en què les forces socials aliades i adversàries, tant pel seu antagonisme com per les seues reaccions mútues, porten una vida política sense moviment; quan el treball molecular del desenvolupament econòmic, reforçant més encara les contradiccions, en compte de trencar l’equilibri polític, sembla més bé endurir-lo provisionalment i assegurar-li una espècie de perennitat, l’oportunisme, devorat per la impaciència, cerca al seu voltant “noves” vies, “nous” mitjans de realització. S’esgota en lamentacions sobre la insuficiència i la incertesa de les seues pròpies forces i cerca “aliats”. Marxa cap als liberals, els crida, i inventa fórmules especials d’acció per a ús del liberalisme.

Però en no trobar més que descomposició política, l’oportunisme continua cercant entre els demòcrates. Té necessitat d’aliats. Cerca en la dreta i en l’esquerra, i tracta de retenir. Es dirigeix a “els seus fidels” i els exhorta a mostrar la major prevenció davant de qualsevol possible aliat. “Molt de tacte, cal molt de tacte”. Pateix d’una malaltia que és la mania de la prudència i, en el seu furor, fereix el seu propi partit.

L’oportunisme vol tenir en compte una situació, o unes condicions socials que encara no estan madures. Vol un “èxit” immediat. Quan els aliats de l’oposició

no poden servir-lo, corre al govern, suplica i amenaça... Finalment, troba un lloc en el govern (ministerialisme), però només per a demostrar que, si bé la teoria no pot avançar el procés històric, el mètode administratiu tampoc aconsegueix millors resultats.

L'oportunisme no sap esperar, i per això els grans esdeveniments li semblen sempre inesperats, el deixen atònit i l'arrosseguen en el seu remolí i, en perdre peu, igual va cap a una vora que cap a una altra. Intenta resistir, però en va, i aleshores se sotmet adoptant aires de satisfacció i movent els braços per a que sembli que sap nedar, i cridant més fort que ningú... Una vegada passat l'huracà, puja a la vora, se sacsa disgustat, es queixa de mal de cap i de reumatisme i, turmentat encara pel malestar de la borratxera, no estalvia les paraules cruels a propòsit d'aqueixos "folls" de la revolució.

La socialdemocràcia nasqué de la revolució i camina cap a ella. Tota la seua tàctica durant els períodes anomenats d'evolució pacífica es limita a acumular forces el valor i la importància de les quals només apareixeran en el moment de la batalla revolucionària. El que s'anomena "èpoques normals" o "temps de pau" són els períodes durant els quals les classes dirigents imposen al proletariat la seua concepció del dret i els seus procediments de resistència política (tribunals, reunions polítiques vigilades per la policia, parlamentarisme...). Les èpoques revolucionàries són aquelles en què el proletariat descobreix procediments més adients a la seua naturalesa revolucionària (reunions lliures, premsa lliure, vaga general, insurrecció...). "Però, en la bogeria revolucionària (!), quan la fi de la revolució sembla pròxima, la tàctica dels menxevics, tan raonable, no aconsegueix imposar-se..." La tàctica de la socialdemocràcia estaria, doncs, destorbada per la "bogeria revolucionària". Bogeria revolucionària (quina terminologia!). La veritat és, simplement, que els menxevics, amb la seua "raonable tàctica", demanaven "una aliança temporal d'acció" amb el partit demòcrata constitucional, i la bogeria revolucionària els impedí prendre aquesta saludable mesura...

Quan hom llegeix la correspondència dels nostres meravellosos clàssics que, des dels seus observatoris (el més jove a Berlín i els altres dos en el centre mateix del capitalisme mundial, a Londres) miraven amb gran atenció l'horitzó polític, anotant qualsevol incident o fenomen que pogués anunciar l'arribada de la revolució; quan es llegeixen aquestes lletres en què es respira l'atmosfera d'espera impacient però sense desesperança, i en les que es veu la pujada de la lava revolucionària, llavors s'arriba a odiar aquesta cruel dialèctica de la història que, per a assolir uns fins momentanis, relaciona amb el marxisme a uns pensadors desproveïts de tot talent, tant en les seues teories com en la seua psicologia, i que oposen la seua "raó" a la bogeria revolucionària.

“... L’instint de les masses en les revolucions [escrivia Lassalle a Marx en 1859] és generalment més segur que la raó dels intel·lectuals... I és precisament la manca d’instrucció la que protegeix les masses contra els perills d’una conducta massa raonable... La revolució, continua Lassalle, únicament pot portar-se a terme amb l’ajuda de les masses i gràcies a la seua apassionada abnegació. Però aquestes multituds, precisament perquè són “fosques”, perquè els manca instrucció, no saben res de possibilismes i, al igual que un esperit poc desenvolupat no admet més que els extrems en tot, no coneix més que el sí o el no i ignora el *juste milieu*, les masses no s’interessen més que pels extrems, per allò que és sencer i immediat. Al capdavall, això crea una situació en què aquells que raonen massa la revolució, es troben que no tenen amics ni adeptes als seus principis. Així, allò que semblava una raó superior queda reduït a ser el *súmmum* de l’abús.”

Lassalle té tota la raó a en oposar l’instint revolucionari de les masses ignorants a la tàctica “raonable” dels calculadors de la revolució. Però l’instint brut no és per si mateix el criteri últim, per descomptat. Hi ha un criteri superior, i és “el coneixement de les lleis de la història i del moviment dels pobles”. Només “una ‘saviesa’ realista [conclou] pot superar a la “raó” realista i elevar-se per damunt d’ella”. La saviesa realista, que en Lassalle servia encara cert idealisme, es manifesta clarament en Marx com una dialèctica materialista. La força d’aquesta doctrina està en què no oposa la seua “tàctica raonable” al moviment real de Marx, sinó que precisa, depura i generalitza aquest moviment. I, precisament perquè la revolució arranca els vels místics que impediaven veure els trets essencials de l’agrupament social i empenya les classes contra les classes en l’estat, el polític marxista se sent en la revolució com en el seu element.

I, ¿quina és aquesta “raonable tàctica menxevic” que no pot ser realitzada o (pitjor encara) que veu la causa de la seua manca d’èxit en la “bogeria revolucionària” i espera conscientment que aquesta bogeria haja passat, és a dir, que haja estat aixafada per la força i l’energia revolucionària de les masses?

El primer en tenir el trist coratge de considerar els esdeveniments de la revolució com una sèrie d’errors ha estat Plekhanov. Ens ha donat un exemple lluminosament clar; durant vint anys ha defensat infatigablement la dialèctica marxista contra tots els doctrinaris, utopistes i racionalistes, però després, davant de les realitats de la revolució política, s’ha revelat com el major utopista i doctrinari imaginable.

En tots els seus escrits de l’època revolucionària buscaríem en va el que més ens importa, la dinàmica de les forces socials, la lògica interna de l’evolució revolucionària de les masses. En compte d’açò, Plekhanov ens ofereix múltiples variacions sobre un sil·logisme sense valor, els termes del qual es disposen així: primer, “la nostra revolució té un caràcter burgès” i al final, “cal conduir-se amb

els demòcrates constitucionals amb molt de tacte”. Ací no trobem ni anàlisi teòrica ni política revolucionària, no veiem més que les inoportunes anotacions d’un raonador al marge del gran llibre dels esdeveniments. El millor resultat d’aquest tipus de crítica és una ensenyança pedagògica que ve a ser la següent: si els socialdemòcrates russos haguessen estat marxistes i no metafísics, la nostra tàctica l’any 1905 hauria estat molt diferent. És curiós que Plekhanov no pense ni tan sols en preguntar-se com, després d’haver ensenyat ell mateix durant un quart de segle el més pur marxisme, només ha contribuït a crear un partit de “metafísics” revolucionaris, i, el que és més greu, com aquests “metafísics” han aconseguit portar pel mal camí les masses obreres, fent a una banda els “vertaders marxistes” en una posició de doctrinaris sense autoritat.

Una de dos, o bé Plekhanov ignora per quins secrets mitjans la doctrina marxista s’ha transformat en acció revolucionària, o bé els “metafísics” gaudeixen d’avantatges indiscutibles en la revolució, avantatges que els manque als “vertaders” marxistes. En tot cas, les coses no anirien millor encara que tots els socialdemòcrates russos realitzaren la tàctica de Plekhanov; quedarien esborrats necessàriament per uns “metafísics” d’origen no marxista. Plekhanov fa a una banda prudentment aquest fatal dilema. Però Txerevanin, l’honest Sancho Panxa de la doctrina de Plekhanov, agafa tranquil·lament el bou per les banyes o, dit en llenguatge de Cervantes, agafa l’ase per les orelles i declara: “En un període de bogeria revolucionària, la vertadera tàctica marxista no té cap utilitat.”

Txerevanin s’ha vist obligat a arribar a aquesta conclusió perquè, en assignar-se la tasca que el seu mestre evitava curiosament, ha volgut donar-nos una visió de conjunt de la revolució i del paper que el proletariat hi ha tingut. Mentre que Plekhanov es limitava, prudentment, a criticar en detall certes postures i certes declaracions, ignorant deliberadament el desenvolupament intern dels esdeveniments, Txerevanin s’ha preguntat: Quin hauria estat l’aspecte de la història si s’hagués desenvolupat conforme a la “vertadera tàctica menxevic”? I ha respost a aquesta pregunta amb el seu fullet *El proletariat en la revolució* (Moscou, 1907), que és un document que mostra l’estranya valentia de què s’és capaç quan es té una intel·ligència limitada.

Però quan ha corregit tots els errors de la revolució i fixat en l’ordre menxevic tots els esdeveniments, amb intenció de portar, teòricament per descomptat, la revolució pel camí de la victòria, s’ha dit: Però, per què la història s’ha sortit del bon camí? A aquesta qüestió ha contestat per mitjà d’un altre llibret, *La situació actual i el possible esdevenidor*; i, de nou, aquesta obra manifesta com d’infatigable és la seua escassa intel·ligència i com el pot portar a descobrir certes veritats: “La derrota patida per la revolució ha estat tan greu, declara Txerevanin, que seria ‘absolutament impossible’ cercar les causes en determinats errors del proletariat. No es tracta d’errors, per descomptat, sinó de

raons més profundes”(p. 174). La tornada de la gran burgesia a la seua antiga aliança amb el tsarisme i amb la noblesa, ha tingut una influència fatal en el destí de la revolució. El proletariat ha contribuït “en una important mesura” i amb una força decisiva a unificar aquests valors distints, i a formar un tot contrarevolucionari. I, si es mira cap arrere, es pot afirmar ara que “aquest paper del proletariat era inevitable” (p. 175; les cometes són nostres, LT.). En el seu primer llibre, Txerevanin, seguint Plekhanov, atribuïa tots els revessos de la revolució al blanquisme de la socialdemocràcia. Ara, la seua intel·ligència limitada, però sincera, es rebel·la contra aquesta opinió i declara: “Imaginem que el proletariat s’haja trobat tot el temps sota la direcció dels vertaders menxevics i que tot s’haja portat a la manera dels menxevics; la tàctica del proletariat hauria millorat amb això, però les seues tendències generals no haurien pogut modificar-se i l’hagueren menat al fracàs inexorablement” (p. 176). Amb d’altres paraules, el proletariat, com a classe, no hauria estat capaç de “limitar-se” segons la doctrina menxevic.

Desenvolupant la seua lluita de classes empenyava necessàriament la burgesia cap a la reacció. Els defectes en la tàctica no feien sinó “agreujar el trist paper (!) del proletariat en la revolució, però no determinaven la marxa de les coses”. Així, “el trist paper del proletariat” procedia essencialment dels seus interessos de classe. És una conclusió francament deshonrosa, marca una completa capitulació davant de totes les acusacions llençades pel cretinisme liberal contra el partit que representa el proletariat. I, no obstant, en aquesta vergonyosa conclusió hi ha una partícula de veritat històrica: la col·laboració del proletariat amb la burgesia ha estat impossible, no a causa de les imperfeccions del pensament socialdemòcrata, sinó com a conseqüència de la divisió profunda que existia en la “nació” burgesa. El proletariat de Rússia, en virtut del seu caràcter social clarament definit i del grau de consciència a què havia arribat, no podia manifestar la seua energia revolucionària més que en nom dels seus interessos particulars. Però la importància radical dels interessos que posava per davant, i inclús el seu programa immediat, exigia necessàriament que la burgesia oscil·lés cap a la dreta.

Txerevanin ha comprès açò. Però (ha dit) ací està la causa del fracàs. Bé. Però, on arribem amb açò? Què li quedava per fer a la socialdemocràcia? ¿Havia de tractar d’enganyar la burgesia mitjançant les fórmules estil Plekhanov? O bé havia d’encreuar els braços i abandonar el proletariat en l’inevitable desastre? ¿O potser per contra, reconeixent que és inútil comptar amb una col·laboració duradora de la burgesia, havia d’obrar de manera que es palesés tota la força de classe del proletariat, de manera que es despertés l’interès social entre les masses camperoles? Tal vegada la solució hauria estat recórrer a l’exèrcit proletari i camperol i cercar la victòria per aqueixa via. Però açò no es podia preveure. En segon lloc, qualssevulla que fossen les possibilitats de victòria, la

via que indiquem era l'única que podia utilitzar el partit de la revolució, si és que no optava per un suïcidi immediat davant del perill d'una derrota.

Per tant, la lògica interna de la revolució, que Txerevanin només entreveu ara, quan “mira cap arrere”, estava clara, abans inclús dels esdeveniments decisius de la revolució, per a aquells als que acusen de “bogeria”.

Escrivíem al juliol de 1905: “Esperar avui alguna iniciativa, alguna acció resolta de la burgesia, és menys raonable encara que en 1848. D'una banda, els obstacles a superar són molt majors; d'altra banda, la segregació social i política al si de la nació ha anat molt més lluny. El complot de silenci de la burgesia nacional i mundial suscita terribles dificultats en el moviment d'emancipació; es tracta de limitar aquest moviment a un arranjamnt entre les classes posseïdores i els representants de l'antic règim, amb l'únic fi d'aixafar les masses populars. Sota aquestes condicions, la tàctica democràtica únicament pot menar a una lluita oberta contra la burgesia liberal. Cal que ens adonem d'açò. El vertader camí no està en ‘una unió’ fictícia de la nació contra el seu enemic (el tsarisme), està en un desenvolupament profund de la lluita de classes en el mateix si de la nació... Indiscutiblement, la lluita de classes portada a terme pel proletariat podrà empenyar la burgesia cap avant; només la lluita de classes és capaç d'obrar així. D'altra banda, és incontestable que el proletariat, quan haja modificat, per mitjà de la pressió, la inèrcia de la burgesia, xocarà amb aquesta en un moment determinat, en el curs de la lluita, com amb un obstacle immediat. La classe que siga capaç de superar aquest obstacle serà la que assumisca l'hegemonia, si és que és possible per al país conèixer un renaixement democràtic. Sota aquestes condicions és com veiem la possibilitat de preponderància del Quart Estat. Per descomptat, el proletariat porta a terme la seua missió cercant un suport, com en un altre temps feu la burgesia, en la classe camperola i en la petita burgesia. El proletariat dirigeix el camp, porta els pobles a la lluita i els interessa en l'èxit dels seus plans, però és ell, necessàriament, l'únic cap. No és la ‘dictadura dels camperols i del proletariat’, és la dictadura del proletariat recolzat en els camperols. L'obra que porta a terme no es limita, per descomptat, a les fronteres del país. Per la mateixa lògica de la seua situació haurà d'entrar immediatament en la lluita internacional.”

L'opinió dels menxevics sobre la revolució russa no ha estat mai molt clara. Igual que els bolxevics, parlaven de “portar la revolució fins al final”, però els uns i els altres entenien aquesta fórmula de manera molt limitada. Es tractava de realitzar un “programa mínim” després del qual s'obriria l'època d'explotació capitalista “normal”, sota les condicions generals del règim democràtic. No obstant, “per a portar la revolució fins al final” calia derrocar el tsarisme i fer passar el poder a mans d'una força social revolucionària. Quina? Per als menxevics era la democràcia burgesa; per als bolxevics, el proletariat i els camperols.

Però, què és la “democràcia burgesa” dels menxevics? Aquest terme no designa un grup social determinat, l'existència del qual siga real; és una categoria fora de la història, inventada per mitjà de deduccions i analogies. Ja que la revolució ha de ser portada “fins al final”, ja que és una revolució burgesa, ja que els jacobins, revolucionaris demòcrates a França, portaren la revolució fins al final, la revolució russa no pot transmetre el poder més que a la democràcia revolucionària burgesa.

Després d'haver establert, de manera immutable, la fórmula algebraica de la revolució, tracten d'afegir-li valors aritmètics que no existeixen en la naturalesa. A cada moment es veuen copats perquè la socialdemocràcia creix i adquireix força a costa de la democràcia burgesa.

No hi ha, no obstant, res d'estrany en açò; les coses no passen així per casualitat sinó com a conseqüència de l'estructura social. Inclús el fenomen més natural s'oposa clarament a les artificials concepcions dels menxevics. Allò que impedeix el triomf de la revolució burgesa democràtica és, principalment, que el partit del proletariat creix en força i en importància. D'ací que la filosofia menxevic vullga que la socialdemocràcia exercisca el paper penós, perquè resulta massa difícil per a la raquítica democràcia burgesa; és a dir, que la socialdemocràcia, en compte d'actuar com el partit independent del proletariat, passe a ser una agència revolucionària destinada a assegurar el poder a la burgesia. És evident que si la socialdemocràcia optés per aquest camí es condemnaria a una impotència semblant a la de l'ala esquerra del nostre liberalisme. La nul·litat d'aquest últim i la creixent força de la socialdemocràcia revolucionària són dos fenòmens relacionats, que es completen entre si. Els menxevics no comprenen que, en la societat, allò que debilita la democràcia burgesa és, al mateix temps, una font de força i influència per a la socialdemocràcia. En la impotència de la primera creuen veure la impotència de la mateixa revolució. Crec que no cal dir fins a quin punt és insignificant aquest pensament quan es consideren les coses des del punt de vista de la socialdemocràcia internacional, en tant que partit que lluita per la transformació socialista mundial. Basta amb comprovar quines són les condicions reals de la nostra revolució. Amb lamentacions no es ressuscita el Tercer Estat. S'imposa, doncs, l'única conclusió possible: només la lluita de classes del proletariat, que sotmet a la seua direcció revolucionària les masses camperoles, pot “portar a la revolució fins al final”.

Això és perfectament cert!, diuen els bolxevics. Perquè nostra revolució surta victoriosa ha de ser portada a terme conjuntament pel proletariat i els camperols. Ara bé, “la coalició del proletariat i dels camperols, coalició que obtindrà la victòria sobre la revolució burgesa, no és una altra cosa que la dictadura revolucionària democràtica del proletariat i els camperols”. Així parla Lenin en el número 2 de *Przeglad*. L'obra d'aquesta dictadura consistirà en

democratitzar les relacions econòmiques i polítiques dins dels límits de la propietat exercida per particulars sobre els mitjans de producció. Lenin estableix una distinció de principi entre la dictadura socialista del proletariat i la dictadura democràtica (és a dir, burgesa democràtica) del proletariat i els camperols. Aquesta separació lògica, purament formal, aparta, segons la seua opinió, les dificultats amb què hom hauria hagut de comptar si hagués tingut en compte, d'una banda, la poca importància de les forces productives i, d'altra, la dominació de la classe obrera. Si pensàrem, diu, que podríem portar a terme un canvi de règim en el sentit socialista, aniríem cap a un fracàs polític. Però des del moment en què el proletariat, en prendre el poder junt amb els camperols, comprèn clarament que la seua dictadura no té més que un caràcter "democràtic", tot està salvat. Lenin repeteix infatigablement aquesta idea des de 1905. Però, malgrat tot, no és encertada.

Ja que les condicions socials a Rússia no permeten encara una revolució socialista, el poder polític serà per al proletariat la major de les càrregues i la major de les desgràcies. Així parlen els menxevics. Això seria cert, replica Lenin, si el proletariat no comprengués que es tracta només d'una revolució "democràtica". En altres termes, tenint en compte la contradicció que existeix entre els interessos de classe del proletariat i les condicions objectives, Lenin no veu una altra sortida que una limitació voluntària del paper polític assumit pel proletariat; i aquesta limitació es justifica mitjançant la teoria que la revolució, en què la classe obrera té un paper dirigent, és una revolució burgesa. Lenin imposa aquesta dificultat objectiva a la consciència del proletariat i resol la qüestió amb un ascetisme de classe que té el seu origen no en una fe mística sinó en un esquema "científic". Basta amb estudiar aquesta concepció teòrica per a comprendre de quin idealisme procedeix i fins a quin punt és poc sòlida.

Ja he mostrat anteriorment que, des del moment que s'establisca la "dictadura democràtica", tots aquests somnis d'ascetisme quasi marxista quedaran reduïts a res. Siga quina siga la teoria admesa en el moment en què el proletariat prenga el poder, no podrà evitar, ni tan sols el primer dia, el problema de l'atur. No li servirà aleshores de res comprendre la diferència que s'ha establert entre la dictadura socialista i la dictadura democràtica. El proletariat en el poder haurà d'assegurar immediatament el treball als aturats, per compte de l'estat, pels mitjans que siga (organització d'obres públiques, etc.). Aquestes mesures portaran amb si una gran lluita econòmica i una llarga sèrie de vagues: ja hem vist tot açò, en escala reduïda, a finals de 1905.

Els capitalistes respondran aleshores com respongueren quan s'exigia la jornada de vuit hores, amb el *lock out*. Posaran grosses cadenes en les seues portes i es diran: "La nostra propietat no està amenaçada ja que s'ha decidit que el proletariat s'ocupe ara d'una revolució democràtica i no socialista." I ¿què farà el govern obrer quan veja que es tanquen les fàbriques? Haurà de tornar-les a

obrir i reprendre la producció per compte de l'estat. Però, llavors, aquest és el camí del socialisme. Per descomptat! Quina altra via podria proposar-se?

Potser se'ns replique: el que ens feu veure és una dictadura il·limitada dels obrers, i parlem d'una dictadura de coalició del proletariat i dels camperols. Bé, estudiarem aquesta objecció. Acabem de veure que el proletariat, tot i les bones intencions dels teòrics, esborra en la pràctica el límit lògic que restringiria la seua dictadura democràtica. Se'ns proposa ara completar aquesta restricció política amb una "garantia" antisocialista, imposant al proletariat un col·laborador: el mugic. Si es vol dir amb això que el partit camperol que es trobe en el poder al costat de la socialdemocràcia, no permetrà donar treball als aturats i als vaguistes a compte de l'estat, ni tornar a obrir, per a la producció nacional, les fàbriques tancades pels capitalistes, això significa que, des del primer dia, és a dir, molt abans que la tasca de la "coalició" s'haja vist complida, tindrem un conflicte entre el proletariat i el govern revolucionari. Aquest conflicte pot acabar-se per una repressió antiobrera per part del partit camperol, o per l'eliminació d'aquest partit del govern. Una i una altra s'assemblen molt poc a una dictadura "de coalició democràtica". Tot el problema radica en què els bolxevics no conceben la lluita de classes del proletariat més que fins al moment de la victòria de la revolució, i després d'això la lluita queda suspesa provisionalment i es veu aparèixer una col·laboració "democràtica". Només després de l'establiment definitiu del règim republicà el proletariat comença novament la seua lluita de classe, que el portarà aquesta vegada al socialisme. D'una banda, els menxevics, partint d'una concepció abstracta ("La nostra revolució és burgesa"), arriben a la idea d'adaptar tota la tàctica del proletariat a la conducta de la burgesia liberal fins a la presa del poder per aquesta; d'una altra, els bolxevics, partint d'una concepció no menys abstracta ("Dictadura democràtica però no socialista"), conclouen que el proletariat en el poder ha d'autolimitar-se i quedar-se en un règim de democràcia burgesa. És cert que entre menxevics i bolxevics hi ha una diferència essencial: mentre els aspectes antirevolucionaris de la doctrina menxevic es manifesten ja amb tota claredat, allò que puga haver d'antirevolucionari en les idees bolxevics no ens amenaçaria més que en el cas d'una victòria revolucionària.

La victòria de la revolució no podrà donar el poder més que al partit que es recolze en el poble armat de les ciutats, és a dir, en una milícia proletària. Quan es trobe en el poder, la socialdemocràcia haurà de comptar amb una gran dificultat que seria impossible superar si només es compta amb aquesta ingènua fórmula: "Una dictadura exclusivament democràtica." Una "limitació voluntària" del govern obrer no tindria un altre efecte que el de traïr els interessos dels sense treball, els vaguistes i tot el proletariat en general, per a realitzar la república. El poder revolucionari haurà de resoldre problemes socialistes absolutament objectius i, en aquesta tasca, xocarà en un determinat

moment amb una gran dificultat: l'endarreriment de les condicions econòmiques del país. Dins dels límits d'una revolució nacional, aquesta situació no tindria sortida. La tasca del govern obrer serà, doncs, des del principi, unir les seues forces amb les del proletariat socialista d'Europa occidental. Només d'aquesta manera la seua dominació revolucionària temporal es transformarà en el pròleg de la dictadura socialista. La revolució permanent serà imprescindible per al proletariat de Rússia, en interès i per a la salvaguarda d'aquesta classe. Si al partit obrer li maqués iniciativa per a portar a terme una ofensiva revolucionària, si cregués que havia de limitar-se a una dictadura simplement nacional i democràtica, les forces unides de la reacció europea no trigarien a fer-li comprendre que la classe obrera, si té el poder, ha de posar tot el pes en la balança, en el plat de la revolució socialista.

[Aquest article fou imprès en la revista polonesa *Przegląd social-demokratyczny* durant el període de la reacció més forta a Rússia; el moviment obrer estava quasi mort i els menxevics havien renegat de la revolució i dels seus mètodes.

Aquesta és la crítica del punt de vista oficial adoptat en aquell moment pels bolxevics sobre el caràcter de la revolució i la tasca del proletariat en ella. La crítica als menxevics conserva el seu valor, els menxevics russos paguen en aquest moment els fatals errors que cometeren entre 1903 i 1905, pràcticament quan es constituïen; els menxevics de la resta del món cometem, encara avui, els més greus errors dels menxevics russos.

La crítica del punt de vista bolxevic d'aleshores (la dictadura democràtica del proletariat i de la classe camperola) no té més que un interès històric. Les dissensions d'antany no existeixen des de fa temps.

El manuscrit rus d'aquest article s'ha conservat molt incomplet i ho sent. No he pogut trobar el número en qüestió de la revista polonesa, per la qual cosa reproduïsc el text tal com està. Un tros de deu línies no ha estat reconstruït exactament sinó seguint el sentit general (1922, L.T.)]